

Z CIHEL, NEBO Z KAMENÍ?

2.Moj 5,4-19

kázání ze soboty 29. 9. 2012 - br. Jonczy Marek

I. Úvod

Byly to právě dějiny Izraelského národa, které se před 11 lety staly mým prvním studijním předmětem na teologické fakultě. Byla to jedna z prvních přednášek, kterou jsem jako čerstvý student začal intenzivně navštěvovat. Dodnes si pamatuji, jak v jedné z úvodních hodin pan profesor Blahoslav Hruška přestoupil před katedru a vyslovil větu, která se mi silně vryla do paměti: „I přesto, že jsem především archeolog, sumerolog a historik, tak jsem ale také zároveň biblista a věřící člověk. Byl bych proto moc rád, abyste se v mých hodinách odnaučili přistupovat k Bibli jako k učebnici dějepisu, ale naučili se jí vnímat především jako Boží slovo.“ Musím přiznat, že mě toto vyznání pana profesora Hrušky provází dodnes. Dokonce si troufám říci, že se stalo i jakýmsi mým mottem pro mé následné studium Bible.

II. Kontext textu

Pro doložení svého tvrzení nám pan profesor ke studiu nabídl text z 2. knihy Mojžíšovy 5. kapitoly, který zde byl čten v úvodu. Všichni asi dobře známe příběh a úděl izraelského národa, který se odehrával v době egyptského útlaku ve 14. až 12. st. před Kristem.

Již na počátku druhé knihy Mojžíšovy se z vyprávění pisatele dozvídáme informaci o Izraelcích, kteří pod dohledem drábů museli na faraónův příkaz vyrábět cihly a usilovně stavět města Pitom a Raamses. V páté kapitole se ocitáme v situaci, kdy se Izraelité pod Mojžíšovým vedením poprvé začali zasazovat o svojí svobodu. Důsledkem této snahy byl však pouze faraonův trest v podobě ukončení dodávek slámy pro výrobu cihel. I nadále však museli otroci odvádět stejný počet cihel jako dříve. Za to, že se ozvali, jim takřkajíc ještě více přitvrdili.

III. Historický kontext

Budeme-li poctivě studovat historický kontext této události, pak na základě mimo-biblických zdrojů dojdeme k docela zajímavému zjištění. Z dochovaných egyptských nápisů skutečně vyplývá, že za vlády 18. až 20. dynastie se v Egyptě vyskytovali semitští pastevcí, zvaní apuri, tedy Hebrejci. Dokonce zde nacházíme i doklady toho, že tyto pastevcé nenechávali volně potulovat se svými stády, ale naopak byli nuceni pro Egypt pracovat. Egyptané v nich měli velmi laciné síly, které navíc robotovaly bez jakékoliv právní ochrany. Proto bylo také velice snadné tyto pracovní síly využívat a vykořisťovat prakticky bez omezení, dokud nepomřeli.

Historické zdroje se s těmi biblickými rozcházejí až v otázce cihel. Dle biblické zprávy byli Hebrejci nuceni vyrábět nepálené cihly z hlíny a slámy sušené na slunci, kterým se říkalo také vepřovice. Pálené cihly byly v této době sice známé, ale běžné byly pouze v Mezopotámii, kde se z nich stavěli všechny důležité stavby jako např. věže, chrámy nebo paláce. Egyptané však takovéto významné stavby stavěli pouze z kamene. Navíc Egypt byl v této době považován za říši kamene. Z dochovaných

vykopávek a nápisů lze dokonce vyčíst, že robotující Hebrejci pracovali především v lomech nebo tahali kamenné kvádry na stavby paláců, chrámů a pevností. Nikde však není zmínka o tom, že by vyráběli cihly.

Je tedy velmi pravděpodobné, že zpráva z druhé knihy Mojžíšovy o robotě Izraelců má sice svůj historický základ, ale zpráva o tom, že by vyráběli cihly, se od skutečnosti odchyluje.

IV. Literární kontext

Proč tomu tak je? V Bibli se s takovými stylizovanými úpravami setkáváme častěji. Tento příklad není jedinou výjimkou. Upravená podoba sdělované zprávy má však vždy svůj dobrý důvod. Děje se tak vždy, když pisatel potřebuje posluchači sdělit něco důležitějšího, než je obecně známá historická skutečnost.

Nesmíme zapomínat, že starověký posluchač dobře znal soudobé reálie a ve změně popisu daleko snadněji dokázal hledat pro něj zcela jasná sdělení, která nám dnes mohou být skrytá. Proč tedy pisatel příběhu z práce v lomech udělal s největší pravděpodobností práci v cihelnách?

V. Výklad symbolů

Abychom blíže pochopili tento záměr, musíme pracovat také s kontextem celé Bible a zejména pak s biblickou symbolikou. Ta je ve výkladu jednotlivých textů vždy velmi důležitá. Zamysleme se nyní nad symbolem kamení a hlíny.

Se symbolikou hlíny a kamení se na stránkách Bible setkáváme již od prvních stránek. Nejlépe nás o protikladu těchto dvou materiálů učí zpráva o stavbě Babylonské věže.

V 1.Moj 11. kapitole 3. verši čteme: (Budu citovat Kralickou Bibli, která je původnímu překladu bližší) „A řekli jeden druhému: Nuže, nadělejme cihel a vypalme je ohněm. I měli cihly místo kamene a zemi lepkou místo vápna.“ Důsledek této stavby pak již dobře známe.

Kámen je naproti tomu vždy používán v souvislosti s pevností, trvalostí a nepomíjitelností. Ke skále a kameni je přirovnáván také sám Hospodin. Zatím co Bůh je skála, tak člověk je pouze prach a hlína, která má pomíjitelnou životnost. Do této kategorie můžeme zařadit i samotnou slámu, která shoří a nic po ní nezůstane.

Na výkladu symbolu tedy můžeme daleko lépe porozumět pisatelovu záměru změnit skutečnost za účelý výklad. Cihly zde totiž z největší pravděpodobností nejsou popisem, nýbrž hodnocením toho, co tenkrát stavěli. Připustíme-li, že Hebrejci skutečně stavěli z kamene, pak smyslem pisatelovy změny je především upozornit, jaký význam měla tato snaha v očích Hospodinových. Šlo o dílo určené k zániku stejně jako pyšná stavba Babylonské věže, která byla dílem stejně marným.

Daleko výrazněji také vyznívá, že šlo o dílo poznamenané útlakem, bezprávím a křivdou, které vyvolený lid svíraly do úmoru. Protikladem hlíny a kamení pisatel znovu poukazuje na lidskou marnost, která se dříve nebo později znovu rozpadne na prach.

VI. Hlína a kámen lidských životů

Jaký význam má pro nás toto sdělení dnes? Zkusme se zamyslet nad tím, kolik naši vlastní práce, úsilí a díla jsou ve finále jenom hliněné cihly? Přitom můžeme mít

někdy oprávněný pocit, že taháme ty nejtěžší balvany světa, jen abychom si vybudovali a vydobyli trošku pevného místa na slunci.

Dokonce v nás roste iluze, že přeci takové těžké kameny musí být základem úspěchu našeho života a musí tedy v nich být i nějaký smysl. Vždyť jsme do nich vložili tolik úsilí.

O to větší zklamání prožíváme, když se nám nakonec rozdrolí mezi prsty na prach a zborťí se jako domeček z karet. Kde jsou pak naše jistoty? Není někdy naše přílišné pachtění jen obyčejná lidská marnost pod taktovkou různých faraonů ukrytých v našich srdcích? Pýcha, touha po moci, touha po majetku, touha po životních úrovních, touha po křesťanské dokonalosti, touha po tom, aby po nás něco zůstalo, to vše nás žene k tomu, abychom veškeré své úsilí věnovali výkonům, zásluhám, slávě, pověsti a uznáním všeho druhu. Nezapomínáme přitom na to, že existuje také něco, co nepomíjí a trvá? Existuje vůbec něco takového?

Existuje! Bible nás učí, že jediným pravým, pevným a trvanlivým materiálem je kámen a skála Hospodin. Koneckonců faraon Izraelcům v dnešním příběhu přitížil právě proto, že se o pevnosti svého jediného Boha chtěli na poušti při slavnosti obětování znovu ujistit.

VII. Kristus jako úhelny kámen

Se symbolikou kamene nezůstává pozadu ani Nový Zákon. Také zde jasně a silně zaznívá, kdo je jediným pravým kamenem a skálou našich životů. Ježíš Kristus zde dokonce na několika místech bývá označován jako kámen úhelny. V Mat. 21. kapitole 42. verši se k úhelnému kameni přirovnává sám Kristus.

Petr ve svém prvním listu v 2. kapitole zase říká: „*I vy bud'te živými kameny*“...„*Hle, kladu na Siónu kámen vyvolený, úhelny, vzácný; kdo v něj věří, nebude zahanben*“...

Výklady úhelného kamene se různí a není zcela jisté, co se jím rozumí a k čemu byl určen. Někteří historici a biblisté se přiklání k tomu, že šlo o rohový kámen, jímž byla stavba zavrcholována a který držel stěny pohromadě. Je však také teorie, že šlo o kámen rohový v základech stavby. Setkal jsem se i s výkladem úhelného kamene, pomocí kterého se stavba vyměřovala. Nicméně, ať je správný kterýkoliv z výkladu, jedno mají společné. Úhelny kámen vždy rozhoduje o pevnosti a směru stavby.

To Ježíš Kristus je ten, který nepomíjí, je to úhelny kámen, vzácný a pevný. Pouze na něm je možné utvářet skutečný život, který bude mít trvalé hodnoty. Jenom díky němu může být stavba dobře založena, držet pohromadě a mít ten správný směr. Nezhrouťí se pak ani v těch nejtěžších bouřích života. A už vůbec nehrozí, že by se rozpadla na prach a písek.

VIII. Závěr - pevnost tvořena v oběti

Stavějme tedy i my ve svých životech z pravého pevného kamene. Učme se, čím je tato pevnost tvořena. Již od dob SZ jí můžeme nacházet zejména v oběti. Izrael se této dovednosti učil na propracovaném obětním systému. Učili se, že pravá pevnost tkví v moci oběti.

I nás by cesta měla vést na Golgotu ke kříži Kristovu. Jedině tam totiž dnes můžeme najít odpověď na otázku, zda existuje něco, co trvá a má smysl. Na kříži umíral ten, který svojí obětí a dílem své lásky zadal našemu životu opravdový pevný základ.

Je jenom na nás, zda se na stejném základu rozhodneme stavět a zda budeme ochotni přijmout všechny důsledky, které s sebou takové přijetí nese.

Hledejme proto každý ve svém srdci sílu a ochotu naplnit pevnost Kristova kamene, zejména pak v nutné oběti pro druhé. Dívejme se kolem sebe, z čeho budujeme své životy. Přemítejme o tom, co má skutečné trvání a co naopak pomíjí.

Nezapomínejme v duchu dnešního příběhu, že před Boží tváří ve výhledu k věčnosti je kamení tohoto světa a tohoto věku pouhou cihlou, která se rozpadá a pomíjí. A naopak to zdánlivě nejprchavější, jako láska a oběť, mohou být těmi opravdovými stavebninami věčnosti.

Amen